

Asia: VN/17836/2022

Lausuntopyyntö tartuntatautilainsäädäntöön esitettyjä kehitystarpeita koskevasta muistiosta / Social- och hälsovårdsministeriet begär utlåtande om en promemoria om utvecklingsbehoven i fråga om lagstiftningen om smittsamma sjukdomar

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPerin lausunto Sosiaali- ja terveysministeriön muistiosta tartuntatautoimijoiden ja viranomaisten esittämistä lainsäädännön kehittämistarpeista

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt lausuntoa virkamuistiosta, joka kuvaa tartuntatautilain kehittämistarpeita. Muistio toimii tartuntatautilainsäädännön laajan uudistuksen tukena, ja siihen on koottu eri toimijoiden ja -viranomaisten esittämiä kehittämistarpeita.

Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer kiittää mahdollisuudesta lausua tartuntatautilainsäädännön kehittämistarpeita kuvaavasta muistiosta. Lausunnossaan SuPer ottaa kantaa rokotuksiin, rokotussuojaan sosiaali- ja terveydenhuollossa, eristämiseen ja karanteeniin sisältyvään sääntelyyn, tartuntatautisuoja osoittavaan todistukseen, sekä pandemialainsäädäntöön.

3.1.6, Rokotukset

Covid-19-pandemian aikana valtioneuvosto antoi asetuksen vapaaehtoisista covid-19-rokotuksista (1105/2020). Asetusta päivitettiin myöhemmin rokotuksen antajan koulutusvaatimusten osalta siten, että ko. rokotuksen saa antaa myös sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon suorittanut lähihoitaja ja lähihoitajan tutkintoa edeltäneen koulutuksen suorittanut perushoitaja asetuksen 2 momentissa tarkoitetun terveydenhuollon ammattihenkilön välittömän johdon ja valvonnan alaisena. Edellytyksenä on riittävä lääkehoidon osaaminen ja asianmukainen rokotuskoulutus.

SuPerin mielestä tartuntatautilakiin tulee säätää myös terveydenhuollon ammattihenkilöiden, lähi- ja perushoitajien oikeudesta antaa rokotuksia. Muutoksella turvataan koronavirusrokotusten etenemistä mahdollisimman tehokkaasti. Koronavirusrokotusten antamisen edellytyksenä voidaan pitää Valtioneuvoston asetusta, vapaaehtoisista covid-19-rokotuksista annetun valtioneuvoston

asetuksen 2 ja 3 §:n muuttamisesta säädettyä. Asetuksen mukaan mainituilla ammattihenkilöillä on oltava riittävä lääkehoidon osaaminen ja asianmukainen rokotuskoulutus.

Rokotussuoja sosiaali- ja terveydenhuollossa

Eduskunta hyväksyi lain tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta 28.12.2021. Laki tuli voimaan 1.1.2022 ja oli voimassa 31.12.2022 saakka. Tartuntatautilain väliaikaisen 48 a §:n 1 momentin mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa kaikissa tehtävissä, joihin liittyy lähikontaktin aiheuttama tartuntariski covid-19-taudin vakaville seuraamuksille alttiille asiakkaille tai potilaille, saa käyttää vain erityisestä syystä henkilöä, joka ei ole osoittanut, että hänellä on rokotuksen tai enintään kuusi kuukautta aikaisemmin sairastetun laboratoriovarmistetun taudin antama suoja covid-19-tautia vastaan.

Viitaten apulaisoikeuskanslerin lausuntoon, perustuslain ja potilaslain säännösten perusteella työntekijällä on oikeus päättää tartuntatautilain 48 §:ssä tarkoitettujen rokotusten ottamisesta eli rokotukset ovat vapaaehtoisia. Tämän perusteella kyseinen pykälä tulee poistaa. SuPer on samaa mieltä oikeuskanslerin lausunnon kanssa, rokotukset on oltava vapaaehtoisia. Pakkorokottamisilla pahennetaan vain hoitajapulaa. Osa hoitajista hakeutui sen seurauksena kokonaan pois alalta.

SuPerin mielestä viranomaisten ja asiantuntijoiden antamat, soteammattilaisia koskevat rokotussuositukset tulee riittää.

3.1.8 Eristämiseen ja karanteeniin liittyvä sääntely

Covid-19-pandemian aikana tiedostettiin, että voimassa oleva eristämis- ja karanteenisääntely ei laajoissa epidemioissa kaikilta osin tukenut riittävällä tavalla epidemian leviämisen ehkäisemistä, eikä tartuntatautilain tarkoituksen ja tavoitteen toteutumista. Toisaalta pandemian aikaisia rajoituksia käytettiin osin tarpeettomasti, vaikka niillä puututtiin vahvasti perus- ja itsemääräämisoikeuksiin ikäihmisten hoidossa.

SuPerin mielestä pakkokeinoja sisältävät toimet on tartuntatautilaissa säädettävä erityisen pätevyyden ja osaamisen omaaville tartuntatautilääkäreille. Tämä turvaa päätöksenteon perustuvan lääketieteellisiin seikkoihin ja niitä koskevaan asiantuntijaharkintaan.

Olosuhteet karanteenin ja eristämisen aikana

On ehdotettu, että tahdonvastaisen karanteenin ja eristämisen edellytyksenä tulisi olla se, että paikassa, jossa tahdonvastainen karanteeni tai eristys toteutettaisiin, tulisi koko ajan olla saatavilla ammattitaitoista henkilöstöä ja lääketieteellistä osaamista eristämisen tai karanteenin turvalliseksi järjestämiseksi. Tällaiset olosuhteet voitaisiin järjestää myös muissa paikoissa, kuin mitä voimassa olevassa laissa on todettu.

SuPer vastustaa karanteenin ja eristämisen aikaisten olosuhteiden edellytysten muuttamista. Karanteenia toteuttavassa paikassa on oltava riittävästi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöitä, joilla on koulutus ja perehdytys kyseisiin työtehtäviin. Lääketieteellisten tarpeiden mukainen terveyden- ja sairaanhoidon toteutuminen saattaa muuten jäädä toteutumatta.

Karanteeni ja eristäminen ovat aina puuttumista yksilön perusoikeuksiin, ja päätöstä tekevän viranomaisen on kyettävä arvioimaan rajoitustoimenpiteen oikeasuhtaisuutta, välttämättömyyttä, sekä tehokkuutta suhteessa päätöksen tavoitteeseen. Viranomaisella on perustuslain nojalla velvollisuus turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Tätä vaatimusta ei tarvitse säätää tartuntatautilain yhteydessä.

3.2.8 Tartuntatautisuoja osoittava todistus

Korona-passityöryhmä katsoi, että jos koronatodistuksen käyttömahdollisuus haluttaisiin säilyttää yhtenä keinona epidemian leviämisen ehkäisemisessä tai tartuntataudeista yhteiskunnalle aiheutuvien haittojen minimoimisessa, tulisi sääntelyä valmisteltaessa pohtia mahdollisen yleisemmän terveysturvallisuusinstrumentin lisäämistä pysyvästi esimerkiksi tartuntatautilainsäädäntöön. Covid-19- todistuksessa hyödynnettiin Kanta-palvelun toiminnallisuuksia, joiden avulla todistus pystyttiin tuottamaan olemassa olevista tiedoista.

SuPerin mielestä Covid-19 pandemia osoitti, että koronatodistuksen vaatimisesta oli vähäinen hyöty. Rokotukset tai sairastettu tauti eivät estäneet uusien varianttien aiheuttamien tartuntojen leviämistä.

Tartuntatautilakiin mahdollisesti säädettävä, yleisemmän terveysturvallisuusinstrumentin lisääminen pysyvästi, ei ole kannatettava vaihtoehto. Ensisijaisesti tulee käyttää muita, asiantuntijoiden suosituksia ja ohjeita, silloin kun niistä katsotaan olevan merkittävää hyötyä.

3.4 Pandemialainsäädännön tarve

3.4.1 Tartuntatautilaista erillinen pandemialaki

Yhtenä vaihtoehtona pandemialainsäädännön kehittämiseksi on pohdittu mahdollisuutta valmistella muusta tartuntatautilainsäädännöstä erillinen pandemialaki. Tällaisen erillisen pandemialain valmistelu voitaisiin toteuttaa joko siten, että tartuntatautilain uudistamisen asemesta valmisteltaisiin tartuntatautilaista erillinen pandemialaki omana hankkeenaan ja voimassa olevaa tartuntatautilakia ei muutettaisi ollenkaan tässä vaiheessa. Vaihtoehtoisesti valmistelu voitaisiin toteuttaa myös niin, että valmisteltaisiin erillinen pandemialaki, mutta samalla uudistettaisiin voimassa olevaa tartuntatautilakia.

3.4.2 Tartuntatautilakiin sisältyvä pandemialuku

Toisena vaihtoehtona on esitetty tartuntatautilain ja pandemiasäätelyn yhdistäminen. Sen etuna on katsottu olevan kokonaisuuden selkeämpi hallittavuus, jolloin välttyttäisiin päällekkäiseltä sääntelyltä. SuPerin kannattaa omaa lukua tartuntatautilaissa.

3.4.3 Valmiuslakiin sisältyvä pandemialuku

Oikeusministeriössä on käynnistetty valmiuslain kokonaisuudistus. Kokousmuistion mukaan pandemiasäätelyn sisällyttäminen valmiuslakiin olisi yksi mahdollinen ratkaisu tartuntatautilainsäädännön ja pandemialainsäädännön valmisteleminen. Voimassa oleva valmiuslaki tunnistaa vaikutuksiltaan

erityisen vakavaa suuronnettomuutta vastaavan ja hyvin laajalle levinneen vaarallisen tartuntataudin yhdeksi mahdollisista poikkeusoloista, joka voisi aktivoida tarpeen valmiuslain toimivaltuuksien käyttöönotolle.

SuPerin mielestä pandemiasäätelyä ei tule sisällyttää valmiuslakin. Valmiuslain ottaminen käyttöön koronapandemian aikana siirsi hoitajia työtehtäviin, joihin heitä ei ehditty perehdyttää tai heillä ei ollut riittävää ammattitaitoa potilas- ja asiakasturvallisuuden varmistamiseksi.

SuPerin mielestä pandemioita koskevan sääntely tulee valmistella normaaliolojen lainsäädäntöön osana tartuntatautilainsäädännön laajaa uudistusta. Kannatamme myös ehdotettua tartuntatautilainsäädännön uudistamiseen mahdollisesti nimettävää työryhmää, joka valmistelee pandemialainsäädännön.

Ehdotamme Turkuun perustettua Infektiot ja Mikrobikeskus -huippuosaamisyksikköä vastaamaan pandemialainsäädännön valmistelusta. Yksikkö toteuttaa korkeatasoista infektiopotilaiden diagnostiikkaa ja hoitoa.

Ottela Ritva
Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry